

Col·legi de Periodistes de Catalunya, 2003 (Vaixells de Paper, 30)

El zàping radiofònic posa en evidència actualment una significativa oferta d'emissions en català. Sense entrar en el debat de si aquestes són suficients o no, de si reforcen la identitat catalana, de si afronten amb prou claredat els temes que preocupen a la societat més pròxima, de si són de qualitat o altres consideracions, el cert és que els estudis d'audiència demostren el consum rellevant de la ràdio pública i privada en català. Aquest fenomen és fins a cert punt modern, ja que, tot i l'expansió del mitjà en el territori i de l'important paper que en la seva evolució ha tingut la ràdio local, la llengua d'emissió era el castellà. El 1976, un any després de la mort del dictador i en plena etapa embrionària de la democràcia, neix Ràdio 4, el canal català de Radio Nacional de España.

Ràdio 4, la primera en català és una crònica històrica, si se'm permet la llicència, de les etapes que ha viscut l'emissora en els seus primers vint-i-cinc anys d'existència. És un recull d'experiències documentades i explicades en primera persona per Pere Font i Grasa, periodista per vocació i professió, que ha desenvolupat en bona part en la redacció de Ràdio 4, és a dir, l'ha vist néixer i créixer des de dins. Aquesta circumstància no afecta el rigor amb què l'autor relata els esdeveniments més significatius, sempre buscant el contrast de fonts, probablement aplicant-hi la bona pràctica professional adquirida al llarg dels anys. De fet, l'autor ha anat recopilant retalls de diari, articles d'opinió i documentació interna d'ús públic, com per exemple les graelles de programació. Aquest material esdevé la base principal de l'obra que aquí ens ocupa.

La proximitat física i alhora sentimental de l'autor vers l'objecte de la seva obra, la dota d'uns matisos que difícil-

ment poden introduir-se en un manual de història. Per exemple, les anècdotes són utilitzades com un mètode que permet reconstruir en imatges les ventures i desventures d'un projecte en el qual van participar molts periodistes i en el qual la societat catalana va dipositar moltes il·lusions. Així, d'una manera fàcil i quasi natural, el lector acaba identificant-se amb la trajectòria de Ràdio 4.

Ja des del títol, Pere Font reivindica el paper de Ràdio 4 en l'ecosistema comunicatiu català: va ser la primera a construir una graella de programes que havien de ser emesos únicament i exclusivament en llengua catalana. Segons l'autor, altres projectes radiofònics van fer seva aquesta característica, i amb seguretat molts dels incipients oients desconeixen aquesta realitat. Clar que aquest no és l'únic problema amb el qual s'ha hagut d'enfrontar l'emissora.

Al llarg de les pàgines d'aquest llibre, s'explica que la crisi financera i els canvis polítics, que han afectat a les successives direccions generals de RTVE, han perjudicat la consolidació de Ràdio 4, ja que el dubte sobre la seva continuïtat ha estat una permanent en la seva trajectòria. Tant és així, que l'eix principal de la majoria de polítiques de gestió dels directors que se n'han fet càrrec ha estat evitar-ne el tancament. Però, hi han hagut d'altres causes, com ara la forta competitivitat que va generar el naixement de Catalunya Ràdio i l'escassa inversió en infraestructures tecnològiques. Si a tot això s'afegeix la deficitària cobertura del territori natural de difusió, Catalunya, el resultat és una permanent obstrucció del seu procés lògic de desenvolupament.

Ràdio 4, la primera en català és una obra que permet als investigadors, pro-

fessionals i futurs periodistes conèixer les circumstàncies que van envoltar el naixement i el creixement de l'emissora, però també com es va anar teixint l'actual sistema radiodifusor. Si la publicació d'un llibre sobre la ràdio acostuma a ser una bona notícia, el fet que aquest aprofundeixi en la perspectiva històrica ho és encara més. En un món tan canviant, el record i la memòria passen a un segon terme, com si la innovació sorgís del no-res i de forma espontània, com si l'experiència dels que ens van antecedir i els seus coneixements ja no fossin profitosos.

PERNAU, Josep
Memòries. D'Arbeca a l'Opus Mei
 Barcelona: La Campana, maig del 2004

Ernest Lluch havia dit, a propòsit de *Quinze generacions d'una família catalana*, de Martí de Riquer, que era «apassionant com una novel·la» i que, a més, s'hi aprenia història de Catalunya, d'Espanya i d'Europa. Podem dir que succeeix una cosa semblant amb les *Memòries* de Josep Pernaú. *D'Arbeca a l'Opus Mei* és un llibre que, un cop començat, no es pot deixar de llegir, i que constitueix un exhaustiu i lúcida repàs de fragments rellevants de la història de Catalunya i d'Espanya, del periodisme català i espanyol, i del franquisme. Un repàs tant d'una vida individual —dels inicis de Pernaú com a mestre rural, a *El Correu Català*, *Tele-exprés*, el *Brusi* i *El Periódico* amb l'*Opus Mei*; des de treballar a la redacció a exercir càrrecs de responsabilitat, com ara director del *Diari de Barcelona*— com col·lectiva, ja que el relat és també la mirada reflexiva d'un periodista respecte als últims cinquanta anys, des que, el 1954, va començar a exercir l'ofici del periodisme.

No cal dir que considerem aquest llibre d'obligada lectura per a qualsevol estudiant de periodisme i per a qualsevol professional. No només pel repàs histò-

Des d'aquesta perspectiva, cal aplaudir la iniciativa de textos com el de Pere Font, que expliquen esdeveniments no gaire llunyans en el temps, però que ofereixen claus per entendre el present. L'estil periodístic, no per això menys rigorós, facilita la lectura i la comprensió dels fets relatats. Per als qui vulguin conèixer i aprofundir en la història de la ràdio en català en el postfranquisme, aquesta és una obra d'obligada referència.

Maria Gutiérrez

ric que hem comentat —i també de la història petita, quotidiana, que no s'escrivi als llibres d'història, però que ens parla amb tanta eloqüència o més d'una època—, sinó també per les seves reflexions sobre la vida, sobre el periodisme: «Ara necessitem un periodisme més interpretatiu, i de carrer» (p. 535) i sobre l'escriptura, com ara la distinció de César González Ruano entre «escritores de periódicos» i «escritores en periódicos». També volem destacar els seus comentaris sobre la necessitat d'escriure bé i amb coneixement de causa, sense que la literatura es converteixi en una manera de dissimular el fet de no estar prou informats, així com el progressiu empobriment del llenguatge (p. 536).

Pernaú barreja, en la prosa amena que el caracteritza, documentació històrica, erudició, anècdotes interessants i divertides, sense oblidar dosificades pinzellades del sentit de l'humor i la fina ironia —a la qual dedica un merescut capítol— de la seva columna a *El Periódico*. Inclou també una agradable proximitat amb el lector amb expressions com «d'això n'hauria d'haver parlat abans, però tant se val»